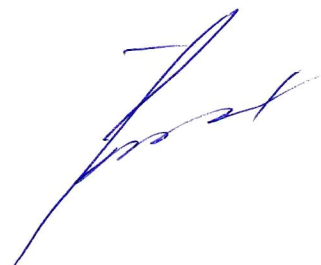

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Мельниченко Сергій Петрович

УДК 343.98 : 343.131

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО
ПЕРЕМІЩЕННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор

Чаплинський Костянтин Олександрович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
завідувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Колесник Валерій Аркадійович,

Академія адвокатури України,
професор кафедри кримінального процесу та криміналістики;

кандидат юридичних наук, доцент

Кудінов Сергій Сергійович,

Національна академія Служби безпеки України,
ректор.

Захист відбудеться 28 жовтня 2016 року об 11-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розісланий 24 вересня 2016 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Криміногенна ситуація, що склалася в Україні сьогодні, характеризується якісно новими способами вчинення злочинів, які становлять підвищену суспільну небезпеку. Чисельні випадки незаконного переміщення вогнепальної зброї на території України створюють умови для всебічного її використання злочинними угрупованнями та окремими злочинними елементами під час вчинення злочинів, які переважно завдають шкоду життю чи здоров'ю людей. Складне суспільно-економічне становище України, високий рівень криміналізації населення держави створили підґрунтя для суттєвого зростання кількості злочинів, пов'язаних з незаконним обігом вогнепальної зброї. Так, за даними Генеральної прокуратури України, з 2013 по 2016 рр. спостерігається зростання злочинів, передбачених ст. 263 КК України. Зокрема, у 2013 р. обліковано 6929 злочинів даної категорії, у 2014 р. – 7228, у 2015 р. – 7409, за 8 місяців 2016 р. – 5105. Одночасно з незаконного обігу у 2013 р. вилучено 1693 одиниці вогнепальної зброї, з них нарізної – 620, гладкоствольної – 91, іншої вогнепальної зброї – 982; у 2014 р. вилучено 2328 одиниць вогнепальної зброї, з них нарізної – 1159, гладкоствольної – 118, іншої вогнепальної зброї – 1051; у 2015 р. вилучено 1969 одиниць вогнепальної зброї, з них нарізної – 1066, гладкоствольної – 98, іншої вогнепальної зброї – 805; за 8 місяців 2016 р. вилучено 901 одиниць вогнепальної зброї, з них нарізної – 543, гладкоствольної – 35, іншої вогнепальної зброї – 323. Такі негативні чинники зумовлені рядом факторів, одним з яких є недостатній криміналістичний аналіз та відсутність сучасної методики розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

При дослідженні зазначених проблем теоретичну основу дисертації становили праці вчених-криміналістів і процесуалістів України та близького зарубіжжя, які зробили значний внесок у розробку криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, зокрема: В. П. Бахіна, А. Ф. Волобуєва, В. А. Журавля, А. В. Іщенко, Н. С. Карпова, В. А. Колесника, В. О. Коновалової, Н. І. Клименко, С. С. Кудінова, Є. Д. Лук'янчикова, В. Г. Лукашевича, М. А. Погорецького, М. В. Салтевського, О. Ю. Татарова, В. В. Тіщенко, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька, М. Є. Шумила, О. О. Юхна та ін.

Проблеми протидії незаконному обігу вогнепальної зброї на дисертаційному рівні досліджували у своїх роботах такі вчені, як І. І. Бікеєв (2000), Г. О. Бойко (2003), О. М. Бокій (2010), Т. М. Бульба (2008), О. Ф. Бурлевич (2005), В. В. Войнов (2001), А. В. Втюрін (1999),

О. О. Долгополов (1999), В. В. Єфіменко (2002), І. В. Капустіна (1999), Р. Р. Карданов (2007), В. Д. Корма (2001), А. В. Кофанов (2000), В. В. Кубанок (2006), А. В. Кузнецов (2008), М. В. Лукашин (2008), О. А. Мокринський (2004), М. М. Майстренко (2010), В. П. Меживой (2006), О. О. Нікітіна (2002), Я. В. Новак, (2007), А. С. Новосад (2009), С. Г. Павліков (2000), С. П. Параниця (2009), М. Г. Пінчук (2007), В. І. Рибачук (2001), М. Х. Рустамбаєв (1983), О. М. Сарнавський (2009), В. А. Саморока (2004), О. Ф. Соколов (2002), Е. С. Тенчов (1975), Є. В. Терентьєва (2005), Є. С. Тесленко (2011), М. П. Тюлькін (2005), Е. М. Хастінов (2009), В. С. Шаповалова (2015), М. В. Щеголева (2001) та ін. Втім, більшість праць підготовлено з урахуванням криміногенної ситуації інших держав. Вони не містять комплексного дослідження методики розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї у контексті суспільно-політичної ситуації, що сталася в Україні, не враховують новий КПК, сучасні структурно-функціональні зміни правоохоронних органів і потреби правоохоронної практики.

Наведені обставини у своїй сукупності визначили актуальність окресленої проблеми, її наукову, теоретичну та практичну значущість й зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України «Україна у світі, що зміцнюється», затвердженої Указом Президента України від 12.02.2007 № 105/2007 (у редакції Указу Президента України від 08.06.2012 № 389/2012); Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.09.2011 № 1911; Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21.10.2011 № 1000/2011; Плану заходів Міністерства внутрішніх справ, спрямованих на реалізацію норм КПК України, затвердженого наказом МВС України від 08.08.2012 № 685, п. 6 розділу «Правові засоби боротьби зі злочинністю»; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності ОВС України на період 2015-2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16.03.2015 № 275; Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011-2015 рр., затверджених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 № 14-10, а також у межах загальноуніверситетської наукової теми Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Теорія і практика застосування кримінально-правових і кримінально-процесуальних норм, кримінологічних, криміналістичних заходів протидії злочинності в Україні органами внутрішніх справ» (державний реєстраційний номер 0112U003551), затвердженої 28.05.2012.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є вирішення конкретного наукового завдання з розробки методики розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї. Комплексність мети, її багатоплановість зумовили необхідність вирішення таких *задач*:

- з'ясувати сутність незаконного переміщення вогнепальної зброї;
- надати поняття криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї та розробити її структуру;
- визначити предмет злочинного посягання;
- визначити типові способи вчинення злочину та слідову картину, що виявляється при застосуванні того чи іншого способу;
- виокремити криміналістично вагомі ознаки особи злочинця;
- визначити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї та розробити алгоритм дій слідчого, спрямований на їх вирішення;
- розкрити організаційно-тактичні особливості проведення огляду;
- визначити тактику проведення обшуку під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у діяльності правоохоронних органів під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Предметом дослідження є криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Методи дослідження. Методи дослідження визначено специфікою роботи, її метою і поставленими задачами, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження. Методологічною основою дисертації є *діалектичний метод*, використання якого дозволило скласти цілісну систему уявлень про становлення та перспективи організаційно-тактичного забезпечення розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї (підрозділи 1.1-1.5). У процесі дослідження було використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлене системним підходом, що дозволяє досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз тактики протидії діяльності осіб, що вчиняють незаконні переміщення вогнепальної зброї. *Порівняльно-правовий* та *формально-юридичний методи* застосовувалися при аналізі норм зарубіжного та вітчизняного кримінально-процесуального законодавства України, а також їхнього співставлення з метою обґрунтування висновків і пропозицій щодо доповнення чи уточнення (підрозділи 1.1, 2.2, 3.1). Використання *методу формальної логіки* дозволило детально усвідомити сутність криміналістичної характеристики злочину та визначити основні її елементи (підрозділ 1.2). *Системно-структурний метод* застосовувався при визначенні змісту криміналістичної

характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї, дослідженні видів способів та інших її елементів у взаємозв'язку між собою (підрозділи 1.2-1.5). *Соціологічний метод* використовувався при узагальненні результатів вивчення кримінальних проваджень, даних опитування й анкетування працівників прокуратури, слідчих, оперативних та експертних підрозділів Національної поліції України (підрозділи 1.2-1.5, розділи 2 і 3). *Документальний та статистичний методи* використовувалися для аналізу й узагальнення статистичних даних і емпіричної інформації з наведеної проблематики для дослідження ефективності організаційно-тактичного забезпечення досудового розслідування (підрозділи 1.3-1.5, розділи 2 і 3) та дозволили визначити прогалини як в організаційному, так і у тактичному забезпеченні проведення окремих слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій (розділи 2, 3). На основі *синтезу* сформульовано висновки за темою дослідження.

Емпіричну основу дослідження становлять результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики. Вивчено матеріали 267 кримінальних справ (протягом 2008-2012 рр.), 124 кримінальних проваджень (протягом 2013-2016 рр.) щодо незаконного переміщення вогнепальної зброї (Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Волинська, Луганська, Львівська, Одеська, Сумська, Харківська області, м. Київ); дані офіційної статистичної звітності Генеральної прокуратури, Державної судової адміністрації, Служби безпеки та МВС України за 2006-2016 рр.; зведені результати опитувань 156 працівників прокуратури, 294 слідчих, 187 працівників оперативних підрозділів (карного розшуку міліції та кримінальної поліції) та 94 працівників експертних установ МВС України. Вирішення поставлених задач дослідження відбувалося із урахуванням сучасної наукової думки, чинного законодавства та нагальних потреб слідчої практики.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній науці криміналістики монографічним комплексним дослідженням методики розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що характеризуються науковою новизною й мають важливе теоретичне та практичне значення, зокрема:

уперше:

– розроблено структуру криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї, до якої включено такі елементи: предмет посягання; спосіб вчинення злочину; слідова картина; особа злочинця;

– визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї, основою систематизації яких

стало: дослідження обстановки, в якій відбувалося переміщення зброї; встановлення слідової картини злочину; визначення способу перевезення зброї; наявність відповідних вихідних даних, на підставі яких вносяться відомості до ЄРДР; ступінь обізнаності слідчого про обставини злочину і особу злочинця;

– надано сучасну характеристику основних способів вчинення незаконного переміщення вогнепальної зброї;

удосконалено:

– поняття криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї як інформаційної моделі (системи даних) про найбільш типові взаємообумовлені ознаки щодо способу вчинення злочину, предмета посягання, слідової картини, особи злочинця та інших обставин, що мають значення для досудового розслідування;

– розуміння сутності незаконного переміщення вогнепальної зброї, яке полягає у зміні її місцезнаходження без відповідного дозволу будь-яким способом;

– обставини, що підлягають доказуванню при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї;

– алгоритм дій слідчого, спрямований на вирішення типових слідчих ситуацій під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї;

– систему даних щодо основних матеріальних слідів, котрі деталізують картину учинення злочину;

– систему засобів тактичного забезпечення розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї з урахуванням сучасних умов слідчої практики, яка полягає у поєднанні тактичних прийомів, що використовуються при проведенні слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;

дістало подальшого розвитку:

– організаційно-тактичні домінанти проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї, спрямовані на виявлення й фіксацію слідів злочину;

– науково-теоретичне забезпечення оптимізації тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – сформульовані і викладені теоретичні положення, висновки і рекомендації мають як загальнотеоретичне, так і прикладне значення для криміналістики, кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності. Вони в сукупності утворюють підґрунтя для подальшого удосконалення і розвитку методики розслідування окремих

видів злочинів (акти впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 16.05.2016; Університету митної справи та фінансів від 09.08.2016);

– навчальному процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Організація розслідування злочинів», «Криміналістика», «Криміналістичні засоби та методи розкриття і розслідування кримінальних правопорушень», «Оперативно-розшукова діяльність», «Кримінальний процес», а також при підготовці підручників, посібників, текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів, проведенні семінарів і практичних занять з криміналістики, кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності (акти впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 18.05.2016);

– практичній діяльності – наукові положення і висновки дисертації використовуються для удосконалення діяльності оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України. Пропозиції і рекомендації, викладені у дисертації, прийняті й використовуються у діяльності Слідчого управління прокуратури Дніпропетровської області (акт впровадження від 07.04.2016); Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України (акт впровадження від 10.05.2016); Дніпропетровської місцевої прокуратури № 1 Дніпропетровської області (акт впровадження від 11.05.2016) при проведенні навчально-методичних семінарів і практичних занять у системі службової підготовки, а також на курсах підвищення кваліфікації.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні й практичні положення і висновки дисертації оприлюднені на науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах, зокрема: «Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні» (Дніпропетровськ, 14.05.2015); «Актуальні проблеми досудового розслідування» (Кривий Ріг, 23.10.2015); «Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні» (Дніпропетровськ, 13.05.2016); «Актуальні проблеми розслідування злочинів в сучасних умовах» (Дніпропетровськ, 24.09.2015); «Теорія і практика судової експертизи» (Київ, 12.05.2016); «Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання)» (Дніпропетровськ, 22.04.2016); «Донецький юридичний інститут: 55 років на теренах освіти і науки» (Кривий Ріг, 13.05.2016); «Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування» (Одеса, 14.04.2016).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у п'ятнадцяти наукових публікаціях за темою дисертації, з яких сім у наукових журналах та збірниках наукових праць, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, з них одна в періодичному виданні іншої держави, та у восьми тезах доповідей на науково-практичних

конференціях, семінарах та круглих столах.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які охоплюють десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 223 сторінки, з яких 152 сторінки основного тексту. Список використаних джерел складається із 242 найменування і займає 32 сторінки, додатки викладено на 39 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, висвітлено ступінь вивчення проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначено мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи, теоретичне й емпіричне підґрунтя дослідження, сформульовано наукову новизну, підкреслено наукове і практичне значення одержаних результатів, подано відомості про наукові публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї» складається з п'яти підрозділів, в яких розглянуто поняття, сутність та криміналістичну характеристику незаконного переміщення вогнепальної зброї, визначено предмет посягання, слідову картину та способи вчинення злочину, досліджено характеристику особи злочинця.

У *підрозділі 1.1 «Поняття і сутність незаконного переміщення вогнепальної зброї»* визначено, що незаконне переміщення вогнепальної зброї з території держави чи на територію держави або через територію держави є спеціальним видом переміщення, про що свідчить окрема норма КК України (ст. 201), якою встановлено кримінальну відповідальність за вказані діяння. Про винятковість (виключність) таких видів незаконного переміщення вогнепальної зброї свідчить і ч. 2 ст. 216 КПК України, відповідно до якої досудове розслідування злочинів, склад яких охоплюють ці діяння, здійснюють слідчі органів безпеки, що не може об'єднувати методіку розслідування таких злочинів за рядом ознак: предметами посягання; способами незаконного переміщення; особами, які вчинюють зазначені злочини. Незаконне переміщення вогнепальної зброї на/з територію (-ї) держави або через її територію, як правило, вчинюється особами, що входять до транснаціональних злочинних угруповань.

Акцентується, що дане дослідження не присвячене питанням незаконного переміщення вогнепальної зброї на територію держави, з території держави та через територію держави, оскільки ці діяння, названі іншими словами як «контрабанда» (ст. 201 КК України), є спеціальним видом переміщення, у зв'язку з чим особливості розкриття та розслідування

таких злочинів принципово різняться від особливостей розкриття й розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї територією держави у питаннях: а) підслідності; б) керівництва розслідуванням; в) взаємодії (міжнародне співробітництво); г) тактики проведення СРД та НСРД, а також ОРЗ; д) організації і планування розслідування та ін.

У підрозділі 1.2 «Поняття та структура криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї» досліджено наукові погляди вчених (Р. С. Белкіна, В. П. Бахіна, О. М. Васильєва, А. Ф. Волобуєва, А. В. Дулова, О. Н. Колесниченка, В. О. Коновалової, М. В. Салтевського, І. Ф. Пантелєєва, В. Ю. Шепітька та ін.) щодо понять, принципів, змісту й призначення криміналістичної характеристики злочинів.

Визначено, що методика розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї відноситься до видових.

Наголошено, що у змісті криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї як практичного знаряддя розслідування повинні бути виділені лише ті елементи, які мають розшукову спрямованість. У зв'язку з цим структура даної характеристики має містити такі елементи: а) предмет посягання; б) спосіб вчинення злочину; в) слідова картина; г) особа злочинця.

Визначення кореляційних зв'язків між вказаними елементами дозволяє слідчому на початковому етапі розслідування вчасно висунути слідчі версії, звузити коло підозрюваних, встановити особу злочинця, виокремити місце, де необхідно здійснювати пошукові заходи, а також об'єднувати матеріали кримінальних проваджень в порядку ч. 1 ст. 217 КПК України, якщо є достатні підстави вважати, що злочини, за якими проводяться досудові розслідування, вчинені однією особою (особами).

У підрозділі 1.3 «Предмет злочинного посягання» наголошується на вагомості й взаємозв'язку цього елемента з іншими елементами криміналістичної характеристики досліджуваної категорії злочинів, зокрема особою злочинця, яка, як правило, входить до складу ОГ та ЗО і має певний інтерес до конкретних видів вогнепальної зброї, її кількісно-якісних характеристик тощо. Все це спонукає таких осіб до вибору конкретних способів вчинення незаконного переміщення.

Аналіз матеріалів кримінальних справ і проваджень надав змогу дійти висновку, що найчастіше предметом злочинного посягання є такі види, системи та моделі вогнепальної зброї: 1) *пістолети*: Макарова (ПМ), Стєчкіна (АЛС), Токарева (ТТ), ОЦ-27 (ПСА) «Бердиш», Парабелум, ИЖ-71, Magnum Research Inc. (MRI) Desert Eagle, Smith and Wesson 5903, Colt M1911A1, Beretta 93R, Walther PP/PPK (у тому числі перероблені пістолети Марголіна, Zoraki, Atmaka, Kral, Blow) – 35 %; 2) *автомати*: Калашникова (усіх моделей), карабин «Сайга», пістолет-кулемет «Скорпіон», пістолет-

кулемет «Узі», американська штурмова гвинтівка М16 – 45 %;
3) *снайперські гвинтівки*: СВТ, СВД, DSR, Мосіна – 4 %.

У підрозділі 1.4 «Способи вчинення незаконного переміщення вогнепальної зброї та слідова картина» на основі вивчення кримінальних проваджень та узагальнення даних анкетування слідчих доведено, що вчинення незаконного переміщення вогнепальної зброї характеризується повноструктурним складом, оскільки переважно мають місце елементи підготовки (79 %) та приховування (63 %) злочину.

Способи підготовки до злочину: 1) визначення способу переміщення вогнепальної зброї (97 %): а) одноособово чи декількома особами (приховування в речах або одязі, маскування зброї шляхом її розбирання на складові); б) транспортним засобом – легковий, вантажний або залізничний транспорт (приховування у порожнині дверей під обшивкою, багажнику з подвійним дном; під кузовом тощо); в) поштовим переказом; 2) визначення маршруту переміщення зброї – 69 %; 3) підшукування справжніх або виготовлення підробних документів – 34 %; 4) визначення місця приховування зброї (схованки) – 89 %; 5) підготовка маскуючих засобів (муляжів, шухляд, контейнерів) – 76 %; 6) вивчення маршруту руху транспорту і заходів перевірки вантажу – 57 %; 7) пошук осіб, які згодні за винагороду перемістити зброю (провідники, водії-дальнобійники) – 53 %; 8) створення алібі у період переміщення зброї – 39 %; 9) пробні відправлення незначної частини вогнепальної зброї – 9 %.

Переміщується вогнепальна зброя з використанням: 1) транспорту (автомобільного, залізничного, морського і повітряного) – 39 %; 2) поштових відправлень («Укрпошта», «Нова пошта», «Ін тайм», «Делівері») – 26 %; 3) «попутного» транспорту (пошук перевізників відбувається через Інтернет-сайти) – 7 %; 4) особисто при собі (у валізі, руках, предметах-схованках або під одягом – 25 %; 5) спеціально обладнаних тунелів і шахт або автоматизованих чи дистанційно керованих пристроїв (квадрокоптери, безпілотники, плаваючі засоби) – 2 %; 6) природних умов (сплавлення річкою чи повітряними кулями) або спеціально підготовлених тварин – 1 %.

Способи приховування злочину: 1) приховування зброї в певному місці (97 %); 2) вжиття заходів щодо запобігання витоку інформації про переміщення зброї (63 %); 3) знищення слідів злочину – збройового мастила, документів, схованок, засобів маскування (74 %).

Акцентовано на слідовій картині злочину. Визначено типові сліди злочину: 1) вогнепальна зброя – 79 % або окремі її частини – 19 %; 2) сліди особи (кур'єра), яка перевозила зброю (рук, ніг) – 24 %; 3) сліди зброї – 5 %; 4) набої до вогнепальної зброї – 35 %; 5) супровідні документи (повністю або частково підроблені) – 19 %; 6) об'єкти-схованки, в яких переміщалася

зброя – 29 %.

Крім того, на місці події можуть виявлятися сліди: а) транспортних засобів – 13 %; б) біологічного походження – 4 %; в) залишені об'єкти – 14 %; г) мікрооб'єкти – 1 %; д) запахів сліди – 27 %.

У підрозділі 1.5 «Характеристика особи злочинця» визначено, що сукупність відомостей про типові ознаки суб'єкта злочину є одним з основних елементів криміналістичної характеристики злочину. Такі відомості дозволяють висунути правильні слідчі версії, скласти ймовірний «портрет» злочинця та затримати його за гарячими слідами.

Визначено, що на момент вчинення злочину вік злочинців був таким: 18-25 років (18 %), 25-35 років (46 %), 35-45 (24 %), 45 років і старше (22%). Здебільшого злочини вчиняють чоловіки – 86 %. Найбільш криміногенну групу складають особи віком 25-35 років.

За даними дослідження встановлено, що незаконне перевезення було вчинене одноособово (68 %) або у складі злочинного угруповання (32 %). Акцентовано, що залежно від віку злочинці обирають певні способи незаконного переміщення вогнепальної зброї. Залежно від рівня освіти злочинців встановлено, що повну середню освіту мають 76 %, професійно-технічну – 19 %, незакінчену вищу – 5 %, вищу – 15 %. Більшість з них неодружені (58 %), були раніше засуджені (63 %) та не мають постійного місця роботи (72 %). Більшість злочинців мешкають у власному житлі (54 %), а за його відсутності – у родичів, співмешканців, друзів, залишених будинках (41 %).

На підставі узагальнення оперативно-слідчої практики окреслено коло осіб, які можуть переміщувати вогнепальну зброю: 1) особи, які були засуджені за злочини, пов'язані з незаконним обігом зброї (63 %); 2) особи, які маскуються під волонтерів (волонтери) (4 %); 3) особи, які проживають у прикордонних зонах, зоні поблизу АТО та особи, які мають право на спрощений порядок їх перетину (12 %); 4) особи, які перевозять вантажі через зону АТО (38 %), з яких 43 % – обізнані про злочинну діяльність, 29 % – перетинають КПП, не знаючи вмісту вантажу; 5) військовослужбовці чи члени добровольчих батальйонів, які проходили або проходять службу в зоні АТО (14 %); 6) особи похилого віку, які не викликають підозри у перевезенні зброї, або інваліди (25 %); 7) «чорні копачі», які займаються пошуком зброї в районах проведення АТО або бойових дій Другої світової війни (8 %); 8) особи, які входять до складу ОГ та ЗО (15 %); 9) особи, які займаються антикварною діяльністю, торгівлею речами старовизни (3 %) та ін.

Розділ 2 «Основні положення організації та планування розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї» складається з двох підрозділів, у яких розглянуто типові слідчі ситуації та версії, що висувуються на початковому етапі розслідування, а також алгоритм дій слідчого, спрямований на вирішення цих ситуацій.

У підрозділі 2.1 «Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї» виокремлено типові слідчі ситуації і визначено порядок дій слідчого у кожній з них крізь призму системи тактичних завдань досудового розслідування.

На підставі аналізу кримінальних проваджень доведено, що основою для розробки типових слідчих ситуацій є: 1) ретельне дослідження обстановки, у якій відбувалося переміщення зброї; 2) встановлення слідчої картини злочину; 3) визначення способу перевезення зброї; 4) наявність відповідних вихідних даних, на підставі яких вносяться відомості до ЄРДР; 5) ступінь обізнаності слідчого про обставини злочину і особу злочинця.

На початковому етапі розслідування виникають такі типові слідчі ситуації: 1) затримано особу, яка незаконно переміщувала вогнепальну зброю, є достатні фактичні дані, що свідчать про конкретні обставини злочину – 26 %; 2) особу злочинця встановлено, але доказів для повідомлення про підозру недостатньо – 48 %; 3) виявлено незаконне переміщення вогнепальної зброї з використанням транспортного засобу або поштових відправлень, але злочинець невідомий – 14 %; 4) виявлено об'єкти (підземні тунелі, цинкові контейнери, упаковки), які свідчать про здійснення переміщення вогнепальної зброї – 4 %; 5) злочинець відомий, але він переховується від слідства та суду – 16 %.

У підрозділі 2.2 «Алгоритм дій слідчого, спрямований на вирішення типових слідчих ситуацій при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї» визначено алгоритм дій слідчого залежно від типових слідчих ситуацій та версій, що висуваються на початковому етапі розслідування.

У першій типовій слідчій ситуації алгоритм дій слідчого спрямований на збирання додаткових доказів вчинення затриманою особою незаконного перевезення зброї та інших злочинів шляхом проведення оглядів місця події, магнітних носіїв інформації, допитів свідків і очевидців, а також СРД та НСРД (через надання доручень оперативним працівникам), проведення відповідних експертиз.

У другій типовій слідчій ситуації слідчому необхідно спрямувати зусилля на виявлення та фіксацію доказів причетності особи до вчиненого злочину. У цьому випадку доцільно здійснити: огляд місця події, допит очевидців і свідків, перевірку підозрюваного за оперативними обліками, обшуки за місцем проживання, затримання причетних до злочину осіб «на гарячому», проведення судових експертиз.

Алгоритм дій слідчого у третій типовій слідчій ситуації повинен бути спрямований на встановлення осіб, причетних до злочину, зокрема необхідно: допитати осіб, які виявили факт незаконного переміщення вогнепальної зброї; допитати свідків і очевидців; здійснити опитування та перевірку документів усіх осіб, на місці події з метою подальшої перевірки

на причетність до злочину; прийняти рішення про доцільність проведення контрольованої поставки, спеціального слідчого експерименту або імітування обстановки злочину у порядку ст. 271 КПК України, а також інших СРД та НСРД.

За четвертої типової слідчої ситуації необхідно: провести огляд місця події та виявлених слідів й об'єктів; провести опитування свідків; проаналізувати і оцінити наявні оперативно-довідкові матеріали; провести збирання і перевірку інформації про осіб, які скоїли аналогічні злочини; організувати засідку, аудіо-, відеоконтроль місця схованки і прилеглої території; перевірити усі наявні сліди за відповідними обліками. Після реєстрації події в ЄРДР і перевірки в десятиденний термін факту незаконного переміщення вогнепальної зброї за необхідності прийняти рішення у порядку ст. 284 КПК України.

У п'ятій типовій слідчій ситуації необхідно здійснити комплекс слідчих (розшукових) дій та організаційних заходів з метою встановлення місця перебування злочинця, затримання останнього та доставляння до органу досудового розслідування.

Розділ 3 «Організація і тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї» складається з двох підрозділів, у яких висвітлено організаційно-підготовчі заходи і тактичні прийоми проведення огляду і обшуку, а також особливості фіксації їх ходу та результатів.

У підрозділі 3.1 *«Організаційно-тактичні особливості проведення огляду»* на підставі аналізу наукових розробок вчених (В. П. Бахін, І. Є. Биховський, В. О. Коновалова, Н. І. Клименко, М. І. Порубов, М. В. Салтевський, В. М. Тертишник, Ю. Д. Федоров, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков) визначено особливості організації і тактики проведення слідчої (розшукової) дії з урахуванням типових слідчих ситуацій.

Наголошується на першочерговості, неповторності та незамінності огляду, його значенні для виявлення й фіксації слідів злочину, висунення правильних слідчих версій, планування подальших СРД і НСРД. Акцентовано на організаційно-підготовчих заходах і тактичних прийомах проведення огляду.

На підставі узагальнення оперативно-слідчої практики доведено, що під час огляду необхідно виявляти і вилучати: 1) вогнепальну зброю; 2) місця приховування вогнепальної зброї (спеціально обладнані схованки); 3) об'єкти, які містять на собі сліди перевезення вогнепальної зброї (збройове мастило, порохові частинки); 4) документи, на підставі яких перевозилася вогнепальна зброя; 5) автоматизовані або дистанційно керовані технічні пристрої (квадрокоптери, плаваючі засоби).

Особливу увагу приділено огляду транспортних засобів та спеціально обладнаних для переміщення вогнепальної зброї тунелів і шахт.

Узагальнення матеріалів анкетування працівників оперативних і слідчих підрозділів дозволило виокремити найбільш характерні тактичні помилки й прорахунки, яких припускаються слідчі під час проведення огляду, зокрема: 1) поверхневий, непослідовний і неповний опис обстановки місця події (34 %) та виявлених слідів злочину (21 %); 2) несвоєчасне (65 %) і поверхнєве (47 %) проведення огляду; 3) відсутність єдиного керівництва оглядом (31 %); 4) проведення огляду неповним складом СОГ – незалучення кінологічної служби, експерта-криміналіста, вибухотехніка тощо (36 %); 5) відсутність технічних засобів фіксації огляду – фотозйомки або відеозапису (27 %); 6) відсутність фототаблиць у разі проведення фотозйомки (3 %) і схем огляду місця події (6 %); 7) ігнорування оперативно-розшукової інформації – 31 %.

У підрозділі 3.2 «Особливості тактики обшуку» визначаються організаційні й тактичні особливості проведення обшуку при розслідуванні незаконного переміщення вогнепальної зброї.

На підставі вивчення матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що здебільшого обшуки проводяться за місцем проживання підозрюваного (83 %) та місцем його роботи (12 %).

Визначено основні об'єкти, які підлягають виявленню і вилученню під час проведення обшуку, зокрема: 1) вогнепальна зброя, окремі її частини, заготовки окремих деталей, технічні засоби й вироби, які мають відношення до вогнепальної зброї – 94 %; 2) предмети, які містять сліди злочинних дій або сліди злочинця – 26 %; 3) боєприпаси, патрони – 77 %; 4) інструменти й різні матеріали, які використовуються для виготовлення окремих деталей зброї – 35 %; 5) предмети, речі, у яких зберігалася зброя або боєприпаси – 29 %.

Акцентується на особливостях підготовки до проведення обшуку, який має на меті пошуковий характер. Доведено, що обшук може й не мати пошукового характеру (виявлення об'єктів), а проводитися виключно з тактичних міркувань. Опитування слідчих і оперативних працівників поліції (68 %) свідчить, що об'єкт пошуку під час проведення обшуку, який проводиться у складі тактичної операції «Допущення обшуку з негативним результатом», на підготовчому етапі його проведення взагалі може бути відсутнім («невизначеним»). Зміст такої тактичної операції визначається у проведенні обшуку в одного із співучасників злочину та відстеженні поведінки інших, які своїми діями видають місця можливих схованок вогнепальної зброї або безпосередньо змінюють її місцезнаходження, тобто вчинюють дії щодо незаконного переміщення до іншої схованки. Результати проведення такої тактичної операції є підставою для проведення обшуків із завчасно передбачуваними об'єктами пошуку. Втім, з метою зашифрування вказаного тактичного прийому слідчим доцільно під час обшуку тимчасово вилучати предмети або речі, що можуть мати схожі ознаки з дійсними об'єктами пошуку.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичні узагальнення та запропоновано нові вирішення наукового завдання, що полягає у розробці та науковому обґрунтуванні методики розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї. Найсуттєвішими з них є такі:

1. З'ясовано, що зростання злочинного використання предметів озброєння обумовлюється недостатнім контролем і реагуванням правоохоронних органів щодо незаконного переміщення вогнепальної зброї, сутність якого полягає у зміні її місцезнаходження без відповідного дозволу будь-яким способом територією держави.

2. Надано поняття криміналістичної характеристики незаконного переміщення вогнепальної зброї як інформаційної моделі (системи даних) про найбільш типові взаємообумовлені ознаки цього виду злочину, предмета посягання, слідової картини, особи злочинця та інших обставин, що мають значення для досудового розслідування. Її структуру складають: предмет посягання; способи вчинення злочину; слідова картина; особа злочинця.

3. Визначено, що предметом злочинного посягання, стає одноствольна (57 %) короткоствольна і середньоствольна багатозарядна (73 %) вогнепальна зброя, як правило, промислового (69 %) вітчизняного виробництва (у тому числі країнами СНД) (57 %), стандартних видів (74 %), що має нарізну будову каналу ствола (52 %), бойове (53 %) та багатоцільове (26 %) призначення, автоматичної (42 %) та неавтоматичної (34 %) дії середнього калібру (6,5-9 мм) (77 %).

4. Визначено типові способи незаконного переміщення вогнепальної зброї: 1) використання власного або загального транспорту (39 %); 2) поштові відправлення (26 %); 3) використання попутного транспорту (7 %); 4) особисто при собі (перенесення, носіння) (25 %).

Доведено, що спосіб незаконного переміщення вогнепальної зброї складає систему дій з підготовки, вчинення та приховування, котрі об'єднані єдиним умислом, обумовлені формою реалізації злочину, предметом злочинного посягання та соціально-демографічними характеристиками злочинця.

Визначено слідову картину незаконного переміщення вогнепальної зброї, яку запропоновано у вигляді системи даних, де окремо вказано сліди, що обумовлюють виникнення типових слідчих ситуацій на початковому етапі розслідування.

5. Виокремлено криміналістично вагомі ознаки особи злочинця, які складаються з таких властивостей: а) фізичні; б) соціально-побутові; в) моральні; г) психологічні. Встановлено, що незаконне переміщення

вогнепальної зброї вчинюють чоловіки (86 %), у віці від 25 до 35 років (46 %), які мають повну середню освіту (76 %), неодружені (58 %), раніше судимі (63 %), не працюють і не навчаються (72 %); мешкають у власному житлі (54 %), більшість з яких вчинюють злочин одноособово (68 %).

6. Визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї, зокрема: а) затримано особу та є достатні фактичні дані, що свідчать про конкретні обставини злочину; б) особу злочинця встановлено, але доказів недостатньо для повідомлення про підозру; в) виявлено факт незаконного переміщення вогнепальної зброї з використанням транспортного засобу або поштових відправлень, але злочинець невідомий; г) виявлено об'єкти, які свідчать про здійснення переміщення вогнепальної зброї; д) злочинець відомий, але він переховується від слідства та суду. Розроблено алгоритм дій слідчого, спрямований на вирішення типових слідчих ситуацій.

7. Розкрито організаційно-підготовчі заходи і тактичні прийоми проведення огляду. Окреслено найбільш типові тактичні помилки під час проведення огляду, до яких належать: а) поверхневий, непослідовний і неповний опис обстановки місця події та виявлених слідів злочину; б) несвоєчасне і поверхнєве проведення огляду; в) відсутність єдиного керівництва оглядом; г) проведення огляду неповним складом СОГ – незалучення кінологічної служби, експерта-криміналіста, вибухотехніка; д) відсутність технічних засобів фіксації огляду – фотозйомки або відеозапису; е) ігнорування оперативно-розшукової інформації.

8. Визначено організаційно-тактичні особливості обшуку під час розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

З'ясовано, що об'єктами, які необхідно відшукати в ході обшуку, є: а) вогнепальна зброя, окремі її частини, заготовки окремих деталей, технічні засоби й вироби, які мають відношення до вогнепальної зброї; б) предмети, які містять сліди злочинних дій або сліди злочинця; в) боєприпаси, патрони; г) інструменти й різні матеріали, які використовуються для виготовлення окремих деталей зброї; д) предмети, речі, у яких зберігалася зброя або боєприпаси.

Акцентовано на тактичних прийомах обшуку, зокрема: 1) залучення підозрюваного до участі в обшуку; 2) відволікаючі прийоми; 3) застосування науково-технічних засобів; 4) зіставлення інформації, яка міститься у відповідях обшукуваного.

Конкретизовано тактику підготовки і проведення тактичної операції «Допущення обшуку з негативним результатом». Доведено, що об'єкт пошуку під час проведення обшуку, який проводиться у складі тактичної операції «Допущення обшуку з негативним результатом», на підготовчому етапі до його проведення може бути відсутнім або невизначеним.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Мельниченко С. П. Криміналістичний аналіз особи злочинця, що вчинює незаконне переміщення вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Випуск 6-2. – Том 1. – С. 132-136.

2. Мельниченко С. П. Слідова картина незаконного переміщення вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – Том 2. – С. 88-95.

3. Мельниченко С. П. Визначення об'єктів пошуку як складова підготовки до проведення обшуку під час розслідування злочинів, вчинених із використанням вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Том 3. – Випуск № 3-2. – С. 271-274.

4. Мельниченко С. П. Актуальные проблемы проведения обыска при расследовании преступлений, совершенных с использованием огнестрельного оружия / С. П. Мельниченко // Право и Политика. – 2015. – № 4. – С. 112-117.

5. Мельниченко С. П. Криміналістична характеристика способів незаконного переміщення вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Том 3. – Випуск № 2. – С. 90-93.

6. Мельниченко С. П. Криміналістичне забезпечення проведення допиту підозрюваних під час розслідування злочинів, учинених із використанням вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Науковий вісник Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції». – 2016. – № 2. – С. 138-142.

7. Мельниченко С. П. Криміналістичне забезпечення проведення обшуку при розслідуванні злочинів, учинених із використанням вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : збірник наук. праць. – 2016. – № 1. – С. 335-342.

8. Мельниченко С. П. Особливості використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві / С. П. Мельниченко // Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні : матеріали наук.-практ. семінару (Дніпропетровськ, 14 травня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 124 с. – С. 113-117.

9. Мельниченко С. П. Використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів, учинених з використанням вогнепальної зброї та вибухових пристроїв / С. П. Мельниченко // Актуальні проблеми досудового розслідування : матеріали всеукраїнської науково-практичн.

конференції (м. Кривий Ріг, 23 жовтня 2015 р.) / ред. кол. : О. О. Волобуєва, О. В. Одерій, В. П. Горбачов, Т. О. Лоскутов. – Кривий Ріг : Центр оперативного друку «Геліос», 2016. – 166 с. – С. 84-88.

10. Мельниченко С. П. Наукові підходи щодо поняття та структури криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із незаконним переміщенням вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Використання спеціальних знань у досудовому розслідуванні : матеріали наук.-практ. семінару (Дніпропетровськ, 13 травня 2016 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – 194 с. – С. 132-134.

11. Мельниченко С. П. Особливості використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві / С. П. Мельниченко // Актуальні проблеми розслідування злочинів в сучасних умовах : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди святкування 10-річчя факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства (Дніпропетровськ, 24 вересня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – 110 с. – С. 89-92.

12. Мельниченко С. П. Особливості підготовки до проведення обшуку під час розслідування незаконного використання вогнепальної зброї і вибухових пристроїв / С. П. Мельниченко // Теорія і практика судової експертизи : збірник матеріалів круглого столу 12 травня 2016 р. / редкол.: Кобилянський О. Л., Черноус Ю. М., Свобода Є. Ю. ; Київ. ННІ № 2 НАВС. – К. : Навчально-науковий інститут № 2 Національної академії внутрішніх справ, 2016. – 410 с. – С. 225-228.

13. Мельниченко С. П. Проблемні питання визначення тактики проведення допиту підозрюваних при розслідуванні незаконного використання вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання) : матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квітня 2016). – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. – 536 с. – С. 427-430.

14. Мельниченко С. П. Особливості проведення обшуку слідчими національної поліції України в умовах нового кримінального процесуального законодавства / С. П. Мельниченко // Донецький юридичний інститут: 55 років на теренах освіти і науки : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 13 травня 2016 р.). – Кривий Ріг : Донецький юридичний інститут МВС України, 2016. – 356 с. – С. 315-317.

15. Мельниченко С. П. Підготовка до обшуку як необхідний елемент якісного проведення слідчої (розшукової) дії у справах про незаконне використання вогнепальної зброї / С. П. Мельниченко // Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 14 квітня 2016 р. – Одеса : ОДУВС, 2016. – 314 с. – С. 105-106.

АНОТАЦІЯ

Мельниченко С. П. Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2016.

У дисертації на монографічному рівні досліджено теоретичні та практичні аспекти розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї. На основі глибокого і системного аналізу представлено криміналістичну характеристику вказаного злочину. Досліджено предмет посягання, спосіб вчинення злочину, слідову картину, особу злочинця. Автором здійснено системний аналіз тактичних основ забезпечення розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї.

Висвітлено перспективні напрями оптимізації діяльності слідчих підрозділів поліції, що зумовлено необхідністю широкого залучення інших учасників кримінального провадження щодо незаконного переміщення вогнепальної зброї (криміналістів, вибухотехників, працівників оперативних підрозділів, кінологів тощо).

Особливу увагу приділено типовим слідчим ситуаціям, що виникають на початковому етапі розслідування незаконного переміщення вогнепальної зброї, висуненню версій щодо події злочину та осіб, які його вчинили. Визначено алгоритми дій слідчого залежно від слідчих ситуацій, що корелюються із наявними версіями та слідами вчинення злочину. Розглянуто організаційно-тактичні основи проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду і обшуку. Сформульовано ряд конкретних пропозицій та рекомендацій, спрямованих на удосконалення теоретико-правових засад кримінально-процесуальних відносин, уточнено та сформульовано деякі категорії кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Ключові слова: *незаконне переміщення вогнепальної зброї, досудове розслідування, криміналістична характеристика, слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, слідча ситуація, організація, тактика, тактичний прийом.*

АННОТАЦИЯ

Мельниченко С. П. Криминалистическая характеристика и особенности расследования незаконного перемещения огнестрельного оружия. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Днепр, 2016.

Диссертация посвящена рассмотрению теоретических основ методики расследования незаконного перемещения огнестрельного оружия, а также актуальным проблемам практики применения данной методики следственными и оперативными подразделениями Национальной полиции Украины.

В диссертации на монографическом уровне исследованы теоретические и практические аспекты расследования незаконного перемещения огнестрельного оружия. На основе глубокого и системного анализа представлена криминалистическая характеристика незаконного перемещения огнестрельного оружия. При этом определена структура данной категории, раскрыто содержание ее элементов. Предложены характеристики личности преступника, показаны взаимосвязи между ним и выбором способа совершения преступления по ряду признаков. Определено, что особенностью способа совершения преступления является преимущественное наличие действий по его подготовке и сокрытию.

Диссертантом классифицированы виды способов, орудий и средств совершения преступления. На основе обобщения и анализа оперативно-следственной практики осуществлен системный анализ тактических основ обеспечения расследования незаконного перемещения огнестрельного оружия.

Разработаны перспективные направления оптимизации деятельности следственных подразделений Национальной полиции, которые обусловлены необходимостью привлечения других участников уголовного производства по фактам незаконного перемещения огнестрельного оружия (криминалистов, взрывотехников, оперативных работников, кинологов и др.).

Особое внимание уделено типичным следственным ситуациям, которые возникают на первоначальном этапе расследования незаконного перемещения огнестрельного оружия, выдвижению следственных версий относительно события преступления и лиц, его совершивших. Определены алгоритмы действий следователя в зависимости от следственных ситуаций, которые корреспондируются с имеющимися версиями и следами совершения преступления.

Рассмотрены организационно-тактические основы проведения отдельных следственных (розыскных) действий, в частности следственного осмотра и обыска. Выявлены недостатки и тактические просчеты, которые

возникают во время проведения указанных следственных действий.

Сформулирован ряд конкретных предложений и рекомендаций, направленных на усовершенствование теоретико-правовых основ уголовно-процессуальных отношений, уточнены и сформулированы некоторые категории уголовного процесса, криминалистики и оперативно-розыскной деятельности.

Ключевые слова: *незаконное перемещение огнестрельного оружия, досудебное расследование, криминалистическая характеристика, следственные (розыскные) действия, негласные следственные (розыскные) действия, следственная ситуация, организация, тактика, тактический прием.*

SUMMARY

Melnichenko S. P. Criminalistic characteristics and peculiarities of the investigation of the illegal movement of firearms. – *The manuscript.*

The thesis is for candidate's degree of law on specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operational-Search Activity. – The Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs, Dnipro, 2016.

In the thesis at the monographic level the author have researched the theoretical and practical aspects of the investigation of the illegal movement of firearms. On the basis of deep and systematic analysis is presented of forensic characteristics of the illegal movement of firearms. While the structure of this category reveals the content of its elements. The proposed characteristics of the criminal showing the relationship between him and the choice of method of committing a crime on a number of grounds. It is determined that a feature of the method of the crime is the predominant presence of action for its preparation and concealment. A classification of methods, instruments and means of committing the crime. The author conducts a systematic analysis of the tactical foundations support the investigation of the illegal movement of firearms.

Perspective directions optimization of the activities of the investigators of the bodies of preliminary investigation of police, which are due to the need to involve other participants in the criminal proceedings on the facts of illegal movement of firearms (forensics, bomb technicians, operational officers etc).

Special attention is paid to the typical investigative situations at the initial stage of the investigation of the illegal movement of firearms, the nomination of the versions regarding the events of the crime and the persons committing the act. Defined algorithms of actions of the investigator, depending on investigative situations, which are reflected in the available versions and traces of the crime. Examines the organizational and tactical foundations of a separate investigative (search) actions, in particular the investigative inspection and search. Identified shortcomings and tactical failures that occur during the conduct of these investigative actions.

Keywords: *illegal movement of firearms, pre-trial investigation, criminalistic characteristics, investigation (search) actions, covert investigatory (search) actions, investigative situation, organization, tactics, tactic.*